

Wersja zanonimizowana

Tłumaczenie

C-97/22-1

Sprawa C-97/22

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

10 luty 2022 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Landgericht Essen (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

27 grudzień 2021 r.

Strona powodowa:

DC

Strona pozwana:

HJ

Landgericht Essen (sąd krajowy w Essen)

Postanowienie

W sprawie

DC przeciwko HJ

I.

Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej zostaje przedłożone na podstawie art. 267 akapit pierwszy lit. b) i akapit drugi TFUE następujące pytanie dotyczące wykładni prawa Unii:

Czy art. 14 ust. 5 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniającej dyrektywę Rady 93/13/EEG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylającą dyrektywę Rady 85/577/EEG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (zwanej dalej „dyrektywą 2011/83/UE”), należy interpretować w ten sposób, że w przypadku odstąpienia przez zamawiającego od oświadczenia woli dotyczącego zawarcia umowy o roboty budowlane, która została zawarta poza lokalem przedsiębiorstwa, dopiero po (całkowitym) spełnieniu swoich świadczeń przez przedsiębiorcę, przepis ten wyłącza wszelkie prawa przedsiębiorcy do rekompensaty lub odszkodowania również wtedy, gdy wprawdzie nie są spełnione przesłanki prawa do rekompensaty zgodnie z przepisami o skutkach prawnych odstąpienia od umowy, jednakże zamawiający uzyskał przysporzenie majątkowe w wyniku robót budowlanych przedsiębiorcy, to znaczy wzbogacił się?

II.

[...] [uwagi dotyczące zawieszenia postępowania]

Uzasadnienie:

A.

Stan faktyczny i prawo właściwe:

I.

Podstawę niniejszego postępowania stanowi następujący stan faktyczny:

Strona pozwana żąda od strony pozwanej z tytułu prawa nabytego w drodze cesji udzielenia zabezpieczenia roszczeń z umowy o roboty budowlane na podstawie § 650f ust. 1 BGB, posiłkowo zapłaty (części) wynagrodzenia za roboty wykonane przez cedenta.

W dniu 6 października 2020 r. strona pozwana zawarła ustnie w jej domu podlegającemu remontowi umowę o roboty budowlane z cedentem zgodnie z § 650a BGB dotyczącą renowacji instalacji elektrycznej. Cdent nie poinformował strony pozwanej zgodnie z wymogami art. 246a § 1 ust. 2 zdanie pierwsze pkt 1 i pkt 3 Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (niemieckiej ustawy wprowadzającej kodeks cywilny, zarwanej dalej „EGBGB”). Po wykonaniu robót cedent wystawił stronie pozwanej w dniu 21 grudnia 2021 r. fakturę końcową, której strona pozwana nie opłaciła. W dniu 15 marca 2021 r. cedent scedował wszelkie prawa z umowy o dzieło na stronę pozwaną. Pismem adwokata z dnia 17 marca 2021 r. strona pozwana złożyła wobec cedenta oświadczenie o odstąpieniu od swojego oświadczenia woli dotyczącego zawarcia umowy o roboty budowlane.

II.

Istotne dla rozstrzygnięcia sporu przepisy prawa niemieckiego w wersji mającej zastosowanie w przedłożonych sprawach brzmią następująco:

1.

Bürgerliches Gesetzbuch (kodeks cywilny, zwany dalej „BGB”)

Paragraf 312b Umowy zawierane poza lokalem przedsiębiorstwa

(1) Umowy zawierana poza lokalem przedsiębiorstwa oznaczają umowy

1. *zawarte przy jednoczesnej fizycznej obecności przedsiębiorcy i konsumenta, w miejscu, które nie jest lokalem przedsiębiorstwa danego przedsiębiorcy,*
2. *w przypadku których konsument złożył ofertę w takich samych okolicznościach, jak te, o których mowa w pkt 1,*
3. *zawarte w lokalu przedsiębiorstwa danego przedsiębiorcy lub przy pomocy jakichkolwiek środków porozumiewania się na odległość bezpośrednio po tym, jak osobiście i indywidualnie nawiązano kontakt z konsumentem w miejscu, które nie jest lokalem przedsiębiorstwa danego przedsiębiorcy, przy jednoczesnej fizycznej obecności przedsiębiorcy i konsumenta, lub*
4. *[...].*

Na równi z przedsiębiorcą traktuje się osoby, które działają w jego imieniu lub na jego zlecenie.

(2) Lokal przedsiębiorstwa oznacza jakiekolwiek miejsca prowadzenia działalności detalicznej będące nieruchomościami, w których przedsiębiorca prowadzi swoją działalność na stałe, lub jakiekolwiek miejsca prowadzenia działalności detalicznej będące ruchomościami, w których przedsiębiorca prowadzi zwyczajowo swoją działalność. Lokal przedsiębiorstwa, w którym osoby działające w imieniu lub na rzecz przedsiębiorcy prowadzą swoją działalność na stałe lub zwyczajowo, uważa się za równoznaczny z lokalem przedsiębiorcy.

Paragraf 312g Prawo do odstąpienia od umowy

(1) Konsumentowi przysługuje zgodnie z § 355 prawo do odstąpienia od umowy w przypadku umowy zawieranej na odległość lub umowy zawieranej poza lokalem przedsiębiorstwa.

(2) O ile strony nie uzgodniły inaczej, prawo do odstąpienia od umowy nie przysługuje w przypadku następujących umów:

1. *[...]*

11. *umów, w przypadku których konsument wyraźnie poprosił przedsiębiorcę o odwiedzenie go w celu dokonania pilnej naprawy lub*

konserwacji; nie dotyczy to innych usług wykonanych podczas wizyty, których konsument wyraźnie nie zażądał, ani towarów dostarczonych podczas wizyty, które niekoniecznie są wymagane jako części zamienne do celów konserwacji lub naprawy,

12. [...]

Paragraf 355 Prawo do odstąpienia w przypadku umów zawieranych z konsumentami

(1) Jeżeli ustawa przyznaje konsumentowi prawo do odstąpienia od umowy zgodnie z niniejszym przepisem, konsument i przedsiębiorca przestają być związani swoimi oświadczeniami o zamiarze zawarcia umowy, jeżeli konsument odstąpił od swojego oświadczenia woli w przewidzianym terminie. Odstąpienia dokonuje się poprzez oświadczenie złożone przedsiębiorcy. Z oświadczenia musi jednoznacznie wynikać decyzja konsumenta o odstąpieniu od umowy. Odstąpienie nie musi zawierać jakiegokolwiek uzasadnienia. Do zachowania terminu wystarczy wysłanie oświadczenia o odstąpieniu w przewidzianym terminie.

(2) Termin na odstąpienie od umowy wynosi 14 dni. Rozpoczyna on bieg w dniu zawarcia umowy, o ile nie przewidziano inaczej.

(3) W razie odstąpienia od umowy otrzymane świadczenia podlegają niezwłocznie zwrotowi. Jeżeli ustawa przewiduje maksymalny termin zwrotu, rozpoczyna on bieg dla przedsiębiorcy wraz z otrzymaniem, a dla konsumenta z chwilą złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy. Konsument zachowuje ten termin poprzez odesłanie towaru w przewidzianym terminie. W przypadku odstąpienia od umowy przedsiębiorca ponosi ryzyko zwrotu towaru.

Paragraf 356 Prawo do odstąpienia od umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa i umów zawieranych na odległość

(1) [...].

(2) Termin na odstąpienie od umowy rozpoczyna bieg

1. [...],

2. w przypadku umowy, której przedmiotem nie jest świadczenie usług lub o dostarczanie wody, gazu lub energii elektrycznej oferowanych w nieustalonej ilości lub w nieograniczonej objętości, dostarczanie centralnego ogrzewania lub dostarczanie treści cyfrowych, które nie znajdują się na nośniku materialnym – w dniu zawarcia umowy.

(3) Bieg terminu na odstąpienie od umowy nie rozpoczyna się, zanim przedsiębiorca nie poinformuje konsumenta zgodnie z wymogami art. 246a § 1 ust. 2 zdanie pierwsze pkt 1 lub art. 246b § 2 ust. 1 EGBGB. Prawo odstąpienia od umowy wygasa nie później niż dwanaście miesięcy i 14 dni po dacie określonej

w ust. 2 lub § 355 ust. 2 zdanie drugie. Zdanie drugie nie ma zastosowania do umów o usługi finansowe.

(4) W przypadku umowy o świadczenie usług prawo odstąpienia od umowy wygasa również wtedy, gdy przedsiębiorca wykonał usługę w całości i rozpoczął wykonywanie usługi dopiero po tym, jak konsument udzielił na to wyraźnej zgody i jednocześnie potwierdził swoją wiedzę o tym, że traci swoje prawo odstąpienia od umowy w przypadku wykonania umowy przez przedsiębiorcę w całości. W przypadku umowy zawieranej poza lokalem przedsiębiorstwa zgoda konsumenta musi zostać przekazana na trwałym nośniku. [...].

(5) [...]

Paragraf 357 Skutki prawne odstąpienia od umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa i na odległość, z wyjątkiem umów o świadczenie usług finansowych

(1) Otrzymane świadczenia podlegają zwrotowi najpóźniej po upływie 14 dni.

(2) Przedsiębiorca zwraca również wszelkie płatności konsumenta z tytułu dostarczenia towarów. Nie dotyczy to przypadku, gdy konsument poniosł dodatkowe koszty, ponieważ wybrał sposób dostarczenia inny niż najtańszy standardowy sposób dostarczenia oferowany przez przedsiębiorcę.

(3) Przedsiębiorca dokonuje zwrotu przy użyciu takich samych środków płatniczych, jakie zostały użyte przez konsumenta przy dokonywaniu płatności. Zdanie pierwsze nie stosuje się, jeżeli w sposób wyraźny uzgodniono inne rozwiązanie i konsument nie poniesie żadnych kosztów w związku z takim rozwiązaniem.

(4) W odniesieniu do umów sprzedaży konsumenckiej przedsiębiorca może wstrzymać się ze zwrotem kwot otrzymanych od konsumenta do czasu otrzymania towarów z powrotem lub dostarczenia przez konsumenta dowodu ich odesłania. Nie dotyczy to przypadku, gdy przedsiębiorca zaproponował, że sam odbierze towary.

(5) Konsument nie jest zobowiązany do zwrotu otrzymanych towarów, jeżeli przedsiębiorca zaproponował, że sam odbierze towary.

(6) Konsument ponosi bezpośrednie koszty zwrotu towarów, jeżeli przedsiębiorca poinformował konsumenta o tym obowiązku zgodnie z 246a § 1 ust. 2 zdanie pierwsze pkt 2 EGBGB. Zdanie pierwsze nie stosuje się w przypadku, gdy przedsiębiorca zgodził się ponieść te koszty. W przypadku umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa, gdy towary zostały dostarczone do miejsca zamieszkania konsumenta w momencie zawarcia umowy, przedsiębiorca jest zobowiązany do odebrania towarów na swój koszt jeżeli, ze względu na ich charakter, nie można tych towarów odesłać pocztą.

(7) Konsument jest zobowiązany do zapłaty rekompensaty za zmniejszenie wartości towaru, jeżeli

- 1. zmniejszenie wartości wynika z obchodzenia się z towarami w sposób, który nie był konieczny do stwierdzenia charakteru, cech i funkcjonowania towarów, oraz*
- 2. przedsiębiorca poinformował konsumenta o jego prawie odstąpienia od umowy zgodnie z art. 246a § 1 ust. 2 zdanie pierwsze pkt 1 EGBGB.*

(8) W przypadku gdy konsument odstępuje od umowy o świadczenie usług lub o dostarczanie wody, gazu lub energii elektrycznej w nieustalonej ilości lub w nieograniczonej objętości lub dostarczania centralnego ogrzewania, konsument jest zobowiązany do zapłaty rekompensaty za świadczenie spełniane do chwili odstąpienia od umowy, jeżeli konsument wyraźnie zażądał od przedsiębiorcy rozpoczęcia wykonywania świadczenia przed upływem terminu uprawniającego do odstąpienia od umowy. Prawo wynikające ze zdania pierwszego istnieje tylko wówczas, gdy przedsiębiorca poinformował konsumenta zgodnie z art. 246a § 1 ust. 2 zdanie pierwsze pkt 1–3 EGBGB. W odniesieniu do umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa prawo wynikające ze zdania pierwszego istnieje tylko wówczas, gdy konsument przekazał swoje życzenie, w rozumieniu zdania pierwszego, na trwałym nośniku. Przy obliczaniu wysokości rekompensaty za podstawę należy przyjąć uzgodnioną łączną cenę. Jeżeli uzgodniona łączna cena jest nadmiernie wysoka, rekompensatę należy obliczyć na podstawie wartości rynkowej spełnionego świadczenia.

(9) Jeżeli konsument odstępuje od umowy dotyczącej dostarczania treści cyfrowych, które nie znajdują się na nośniku materialnym, nie jest zobowiązany do zapłaty rekompensaty.

Paragraf 357d Skutki prawne odstąpienia w przypadku konsumenckich umów o roboty budowlane

Jeżeli zwrot usługi wykonanej do momentu odstąpienia od umowy jest wykluczony ze względu na jej naturę, konsument jest zobowiązany do zapłaty przedsiębiorcy rekompensaty. Przy obliczaniu rekompensaty za podstawę należy przyjąć uzgodnione wynagrodzenie. Jeżeli uzgodnione wynagrodzenie jest nadmiernie wysokie, rekompensatę należy obliczyć na podstawie wartości rynkowej wykonanej usługi.

Paragraf 361 Dalsze prawa, odmienne porozumienia i ciężar dowodu

(1) Poza prawami przewidzianymi w niniejszym podtytule nie przysługują jakiegokolwiek inne prawa wobec konsumenta z tytułu odstąpienia od umowy.

(2) O ile nie przewidziano inaczej, nie można odstąpić od przepisów niniejszego podtytułu na niekorzyść konsumenta. O ile nie przewidziano inaczej, przepisy

niniejszego podtytułu mają zastosowanie również w przypadku ich obejścia przez odmienne uzgodnienia.

(3) Jeżeli rozpoczęcie biegu terminu na odstąpienie od umowy jest sporne, ciężar dowodu spoczywa na przedsiębiorcy.

2.

Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (ustawa wprowadzająca kodeks cywilny)

„Artykuł 246a § 1 Wymogi informacyjne

(1) Na podstawie § 312d ust. 1 BGB przedsiębiorca jest zobowiązany do przekazania konsumentowi następujących informacji:

- 1. główne cechy towarów lub usług w zakresie, w jakim jest to właściwe dla danego środka przekazu oraz dla towarów lub usług,*
- 2. danych identyfikujących przedsiębiorcę, na przykład jego firmy, pełnego adresu pocztowego, pod którym prowadzi przedsiębiorstwo, numeru telefonu oraz, o ile jest dostępny, numeru faksu i adresu e-mail, a także, w przypadku gdy ma to zastosowanie, pełnego adresu pocztowego i danych identyfikujących przedsiębiorcę, w imieniu którego działa,*
- 3. oprócz informacji podanych zgodnie z pkt 2 pełny adres pocztowy miejsca prowadzenia działalności przedsiębiorcy, a w przypadku gdy ma to zastosowanie pełny adres pocztowy przedsiębiorcy, w imieniu którego działa, pod który to adres konsument może kierować wszelkie reklamacje, jeżeli adres ten różni się od adresu podanego zgodnie z pkt 2,*
- 4. łączna cena towarów lub usług wraz z podatkami lub, w przypadku gdy charakter towarów lub usług nie pozwala w sposób racjonalny na wcześniejsze obliczenie ceny – sposób, w jaki ma być obliczana cena, jak również, w przypadku gdy ma to zastosowanie, wszystkie dodatkowe opłaty za transport, dostarczenie lub wysyłkę i wszystkie pozostałe koszty lub – w przypadku gdy nie można w sposób racjonalny wcześniej obliczyć tych opłat – informacja o możliwości powstania konieczności uiszczenia takich dodatkowych opłat,*
- 5. [...],*
- 6. [...],*
- 7. warunki płatności, dostarczenia, wykonania, termin, w jakim przedsiębiorca zobowiązuje się do dostarczenia towarów lub świadczenia usług, oraz, w przypadku gdy ma to zastosowanie, stosowane przez przedsiębiorcę procedury rozpatrywania reklamacji,*

8. *istnienie ustawowego prawa do dochodzenia roszczeń z tytułu niezgodności towaru z umową,*

9. *w przypadku gdy ma to zastosowanie [...]*

[...]

(2) Jeżeli konsumentowi przysługuje prawo do odstąpienia od umowy zgodnie z § 312g ust. 1 BGB, przedsiębiorca jest zobowiązany do poinformowania konsumenta:

- 1. o warunkach, terminach i trybie korzystania z prawa do odstąpienia od umowy zgodnie z § 355 ust. 1 BGB oraz o wzorze formularza odstąpienia od umowy zawartym w załączniku 2;*
- 2. w przypadku gdy ma to zastosowanie, o tym, że konsument będzie musiał ponieść koszty zwrotu towarów w przypadku odstąpienia od umowy oraz, w odniesieniu do umów zawieranych na odległość, koszty zwrotu towarów, jeżeli towary ze względu na swój charakter nie mogą zostać w zwykłym trybie odesłane pocztą, oraz*
- 3. o tym, że w przypadku umowy o świadczenie usług lub o dostarczanie wody, gazu lub energii elektrycznej w nieustalonej ilości lub w nieograniczonej objętości lub dostarczania centralnego ogrzewania, konsument jest zobowiązany do zapłaty przedsiębiorcy odpowiedniej kwoty na podstawie § 357 ust. 8 BGB za świadczenie spełnione przez przedsiębiorcę do chwili odstąpienia od umowy, jeżeli konsument na żądanie przedsiębiorcy wyraźnie zażądał od niego rozpoczęcia wykonywania świadczenia przed upływem terminu na odstąpienie od umowy.*

Przedsiębiorca może spełnić te wymogi informacyjne, przedkładając wzór instrukcji odstąpienia, zawarty w załączniku 1, prawidłowo wypełniony w formie tekstu.

(3) Przedsiębiorca jest również zobowiązany poinformować konsumenta:

- 1. w wypadku gdy konsumentowi nie przysługuje prawo do odstąpienia od umowy zgodnie z § 312g ust. 2 pkt 1, 2, 5 i 7–13 BGB, o tym, że nie konsument nie może odstąpić od swojego oświadczenia woli, lub*
- 2. w wypadku gdy prawo konsumenta do odstąpienia od umowy na podstawie § 312g ust. 2 pkt 3, 4, 5 i 6 oraz § 356 ust. 4 i 5 BGB może wcześniej wygasnąć, o okolicznościach, w których konsument traci przysługujące mu początkowo prawo do odstąpienia od umowy.*

III.

Wymienionymi wyżej przepisami zostały implementowane następujące przepisy dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniającej dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylającej dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady:

Artykuł 13

Obowiązki przedsiębiorcy w przypadku odstąpienia od umowy

1. *Przedsiębiorca zwraca wszystkie płatności otrzymane od konsumenta, w tym – w przypadku gdy ma to zastosowanie – koszty dostarczenia, bez zbędnej zwłoki, a w każdym razie nie później niż w terminie 14 dni od dnia, w którym został poinformowany o decyzji konsumenta o odstąpieniu od umowy zgodnie z art. 11.*

Przedsiębiorca dokonuje zwrotu, o którym mowa w akapicie pierwszym, przy użyciu takich samych środków płatniczych, jakie zostały użyte przez konsumenta w początkowej transakcji, chyba że konsument w sposób wyraźny zgodził się na inne rozwiązanie i pod warunkiem że konsument nie poniesie żadnych kosztów w związku z takim zwrotem.

2. *Niezależnie od ust. 1, w przypadku gdy konsument wyraźnie wybrał sposób dostarczenia inny niż najtańszy standardowy sposób dostarczenia oferowany przez przedsiębiorcę, przedsiębiorca nie jest zobowiązany do zwrotu dodatkowych kosztów.*

3. *W odniesieniu do umów sprzedaży, o ile przedsiębiorca nie zaproponował, że sam odbierze towary, może on wstrzymać się ze zwrotem kwot otrzymanych od konsumenta do czasu otrzymania towarów z powrotem lub dostarczenia przez konsumenta dowodu ich odesłania, w zależności od tego, które zdarzenie nastąpi najwcześniej.*

Artykuł 14

Obowiązki konsumenta w przypadku odstąpienia od umowy

1. *O ile przedsiębiorca nie zaproponował, że sam odbierze towary, konsument odsyła towary lub przekazuje je przedsiębiorcy lub osobie upoważnionej przez przedsiębiorcę do odbioru towarów, bez zbędnej zwłoki, a w każdym razie nie później niż 14 dni od dnia, w którym poinformował przedsiębiorcę o swojej decyzji o odstąpieniu od umowy zgodnie z art. 11. Termin zostaje zachowany, jeżeli konsument odeśle towary przed wygaśnięciem okresu 14 dni.*

Konsument ponosi tylko bezpośrednie koszty zwrotu towarów, chyba że przedsiębiorca zgodził się je ponieść lub nie poinformował konsumenta, że musi on ponieść te koszty.

W przypadku umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa, gdy towary zostały dostarczone do miejsca zamieszkania konsumenta w momencie zawarcia umowy, przedsiębiorca odbiera towary na swój koszt, jeżeli ze względu na ich charakter nie można tych towarów w zwykłym trybie odesłać pocztą.

2. Konsument odpowiada tylko za wszelkie zmniejszenie wartości towarów wynikające z obchodzenia się z towarami w sposób inny niż konieczny do stwierdzenia charakteru, cech i funkcjonowania towarów. Konsument w żadnym przypadku nie odpowiada za zmniejszenie wartości towarów w przypadku gdy przedsiębiorca nie poinformował go o prawie do odstąpienia od umowy zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. h).

3. W przypadku gdy konsument wykonuje prawo do odstąpienia od umowy po zgłoszeniu żądania zgodnie z art. 7 ust. 3 lub art. 8 ust. 8, konsument płaci przedsiębiorcy kwotę, która jest proporcjonalna do zakresu świadczeń spełnionych do chwili, w której konsument poinformował przedsiębiorcę o skorzystaniu z prawa do odstąpienia od umowy, w porównaniu z całym zakresem umowy. Proporcjonalna kwota, którą konsument ma zapłacić przedsiębiorcy, jest obliczana na podstawie łącznej ceny uzgodnionej w umowie. Jeżeli łączna cena jest nadmierna, proporcjonalna kwota obliczana jest na podstawie wartości rynkowej spełnionych świadczeń.

4. Konsument nie ponosi kosztów:

- a) świadczenia usług lub dostarczania wody, gazu lub energii elektrycznej, w przypadku gdy nie są one wystawione na sprzedaż w ograniczonej objętości lub w ustalonej ilości, lub dostarczania centralnego ogrzewania, w całości lub w części, w okresie na odstąpienie od umowy, w przypadku gdy:

 - (i) przedsiębiorca nie dostarczył informacji zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. h) lub j); lub*
 - (ii) konsument nie zażądał w sposób wyraźny rozpoczęcia spełniania świadczenia w okresie na odstąpienie od umowy zgodnie z art. 7 ust. 3 i art. 8 ust. 8; lub**
- b) dostarczania, w całości lub w części, treści cyfrowych, które nie są dostarczane na trwałym nośniku, w przypadku gdy:

 - (i) konsument nie udzielił uprzednio swojej wyraźnej zgody na rozpoczęcie spełniania świadczenia przed zakończeniem 14-dniowego okresu, o którym mowa w art. 9; lub*
 - (ii) konsument nie przyjął do wiadomości utraty przysługującego mu prawa do odstąpienia od umowy w chwili udzielania zgody; lub**

(iii) przedsiębiorca nie dostarczył potwierdzenia zgodnie z art. 7 ust. 2 lub art. 8 ust. 7.

5. Z wyjątkiem przypadków przewidzianych w art. 13 ust. 2 oraz w niniejszym artykule, konsument nie ponosi jakiejkolwiek odpowiedzialności z tytułu wykonania prawa do odstąpienia od umowy.

B.

W ramach żądania posiłkowego strony spierają się, czy strona powodowa ma prawo do wynagrodzenia za roboty budowlane wykonane po odstąpieniu przez stronę pozwaną od umowy, mimo że przesłanki rekompensaty zgodnie z § 357 ust. 8 BGB nie są spełnione.

I.

Strona powodowa uważa, że z 57 motywu dyrektywy 2011/83/UE bezwzględnie wynika, że przedsiębiorcy musi przysługiwać prawo do rekompensaty w przypadku odstąpienia od umowy. Wyłączenie prawa do rekompensaty jako sankcja za to, że przedsiębiorca zaniechał niezbędnego pouczenia w przypadku rozłożonego w czasie i nieklarownego zawarcia umowy, stanowi nieproporcjonalną sankcję za naruszenie dyrektywy 2011/83/UE.

II.

Natomiast strona pozwana uważa, że zgodnie z orzecznictwem Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości) stronie powodowej nie przysługuje prawo do rekompensaty ani co do istoty, ani co do wysokości.

C.

Skuteczność tudzież bezskuteczność powództwa w odniesieniu do żądania posiłkowego zależy w niniejszym postępowaniu od udzielenia odpowiedzi na postawione w pkt I sentencji postanowienia pytanie dotyczące wykładni art. 14 ust. 5 dyrektywy 2011/83/UE.

I.

Wewnątrzprocesowy warunek dla rozstrzygnięcia w przedmiocie żądania posiłkowego wystąpi, ponieważ żądanie główne mające na celu otrzymanie zabezpieczenia roszczeń z tytułu umowy o roboty budowlane na podstawie § 650f ust. 1 BGB nie będzie miało szans na uwzględnienie, jako że strona pozwana skutecznie odstąpiła od swojego oświadczenia woli dotyczącego zawarcia umowy o roboty budowlane. Wskutek odstąpienia powstał obowiązek zwrotu świadczeń zgodnie z § 355 BGB. Ewentualne roszczenia z tego tytułu nie podlegają zabezpieczeniu zgodnie z § 650f ust. 1 BGB.

II.

Prawo do rekompensaty nie istnieje w niniejszym przypadku zgodnie z § 357 ust. 8 zdanie drugie BGB – niezależnie od przesłanek określonych w zdaniu pierwszym, ponieważ cedent nie pouczył strony powodowej o prawie odstąpienia od umowy oraz obowiązku zapłaty rekompensaty zgodnie z art. 246a § 1 ust. 2 pkt 1 i pkt 3 EGBGB. Zgodnie z § 361 ust. 1 BGB poza prawami przewidzianymi w przepisach niniejszego podtytułu nie przysługują wobec konsumenta jakiegokolwiek inne prawa wynikające z odstąpienia od umowy. Skuteczność powództwa z żądaniem posiłkowym o zapłatę części wynagrodzenia za roboty zależy więc co do istoty od tego, czy art. 14 ust. 5 dyrektywy 2011/83/UE należy interpretować w ten sposób, że skutkiem prawnym odstąpienia od umowy, w przypadku gdy zamawiający odstępuje od swojego oświadczenia woli dotyczącego zawarcia umowy o roboty budowlane, która została zawarta poza lokalem przedsiębiorstwa, dopiero po tym, jak przedsiębiorca wykonał już swoje usługi (w całości), jest to, że wszelkie prawa przedsiębiorcy do rekompensaty lub odszkodowania są wyłączone również wtedy, gdy wprowadzić nie są spełnione przesłanki prawa do rekompensaty zgodnie z przepisami dotyczącymi skutków prawnych odstąpienia od umowy, jednakże zamawiający uzyskał przysporzenie majątkowe w wyniku robót budowlanych przedsiębiorcy, to znaczy wzbogacił się.

Pytanie prejudycjalne zawarte w pkt I sentencji postanowienia jest więc konieczne dla rozstrzygnięcia sporu.

D.

Na przedstawione pytanie prawne nie udzielono dotychczas jednoznacznej odpowiedzi w orzecznictwie ani w doktrynie.

I.

Zdaniem Bundesgerichtshof, wyrok z dnia 30 sierpnia 2018 r., VII ZR 243/17 (NJW 2018, 3380, 3381 pkt 35), wykonawcy nie przysługuje prawo do rekompensaty za jakiegokolwiek usługi wykonane do momentu odstąpienia od umowy na podstawie § 357 ust. 8 zdanie pierwsze BGB, jeżeli nie poinformował on zamawiającego o warunkach, terminach i procedurach korzystania z prawa odstąpienia od umowy oraz wzorze odstąpienia (§ 357 ust. 8 zdanie drugie BGB, art. 246a § 1 ust. 2 zdanie pierwsze pkt 1 EGBGB).

II.

Również zgodnie z dominującym stanowiskiem w niemieckiej doktrynie prawo do rekompensaty zgodnie z § 357 ust. 8 w zw. z § 361 ust. 1 BGB, które zostało wprowadzone w celu wdrożenia art. 14 ust. 5 dyrektywy 2011/83/UE, stanowi wyczerpującą regulację wyłączającą dalsze roszczenia związane z odstąpieniem od umowy, na przykład z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia na podstawie § 812 BGB [...] [odniesienia do literatury prawniczej].

E.

Sąd odsyłający ma jednak poważne wątpliwości, czy art. 14 ust. 5 dyrektywy 2011/83/UE wyłącza, jeżeli nie są spełnione szczególne przesłanki prawa do rekompensaty po dokonanych odstąpieniu od umowy, wszelkie prawa do rekompensaty lub odszkodowania, jeżeli przedsiębiorca wykonał swoje usługi (w całości).

I.

Zdaniem sądu odsyłającego w wyniku poglądów przedstawionych w punkcie D powstaje znaczna rozbieżność pomiędzy skutkami prawnymi – dokonanego w niniejszym przypadku – odstąpienia od oświadczenia woli dotyczącego zawarcia umowy o usługi budowlane, jeżeli prawo do rekompensaty zgodnie z § 357 ust. 8 zdanie drugie BGB jest wyłączone, i skutkami prawnymi odstąpienia od oświadczenia woli dotyczącego zawarcia konsumenckiej umowy o roboty budowlane zgodnie z § 650i BGB, ponieważ w tym przypadku konsument zgodnie z § 357d zdanie pierwsze BGB, jeżeli zwrot usługi wykonanej do momentu odstąpienia jest wyłączony ze względu na jej naturę, jest zobowiązany do zapłaty przedsiębiorcy rekompensaty, przy czym nie jest przewidziane wyłączenie tego prawa zgodnie z § 357 ust. 8 zdanie drugie BGB. Zdaniem sądu odsyłającego to nierówne traktowanie skutków prawnych odstąpienia od oświadczenia woli dotyczącego zawarcia konsumenckiej umowy o roboty budowlane nie jest obiektywnie uzasadnione, w każdym razie w przypadku gdy – tak jak w niniejszej sprawie – zamawiający poprzez otrzymanie robót budowlanych uzyskał przysporzenie majątkowe i tym samym wzbogacił się. Przyjęcie wyłączenia na podstawie § 361 ust. 1 BGB (również) roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia byłoby w tym przypadku sprzeczne z kompensacyjną funkcją systemu przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu opartemu na materialnych względach sprawiedliwości i słuszności wraz z jego funkcją restytucyjną i likwidacyjną [...] [odniesienie do literatury prawniczej].

II.

Zdaniem sądu odsyłającego wykładnia § 361 ust. 1 BGB, którym art. 14 ust. 5 dyrektywy 2011/83/UE został wdrożony do prawa krajowego, dokonywana przez przedstawione w pkt D orzecznictwo i doktrynę w rozumieniu szerokiego wyłączenia prawa nie jest obowiązkowa. Sformułowane w art. 14 ust. 5 dyrektywy 2011/83/UE wyłączenie odpowiedzialności konsumenta „z tytułu wykonania prawa do odstąpienia od umowy” nie musi koniecznie obejmować również odpowiedzialności na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu po odstąpieniu od umowy, ponieważ taka wykładnia mogłaby być sprzeczna – również z unijnym – zasadą zakazu bezpodstawnego wzbogacenia. Zasada ta ma na celu zapewnienie, że konsument wyda przedsiębiorcy korzyści, które mu się nie należą z punktu widzenia sprawiedliwości materialnej, lub – jeśli nie jest to możliwe – nie zatrzyma ich definitywnie bez spełnienia świadczenia kompensacyjnego [...] [odniesienie do literatury prawniczej]. Jednocześnie zastosowanie zasad dotyczących bezpodstawnego wzbogacenia także

zapewniłoby, że konsument byłby zobowiązany do zapłaty rekompensaty jedynie za usługi, które mają dla niego również wartość lub odpowiadają jego interesom., ponieważ zasady wymuszonego wzbogacenia również mają zastosowanie [...] [odniesienie do literatury prawniczej].

W tym względzie, zdaniem sądu odsyłającego, w ramach wykładni art. 14 ust. 5 dyrektywy 2011/83/UE należałoby wziąć pod uwagę, że zakaz bezpodstawnego wzbogacenia jest zasadą wspólną dla porządków prawnych państw członkowskich, która została uznana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej przynajmniej w sposób dorozumiany za jedną z ogólnych zasad prawa Unii (zob. wyrok z dnia 16 grudnia 2008 r., C-47/07 P (Masdar (UK)/Komisja) [...] [odniesienie do literatury prawniczej]. Zgodnie z tą zasadą osoba ponosząca stratę, która powoduje przysporzenie w majątku innej osoby bez podstawy prawnej tego wzbogacenia, może żądać od osoby wzbogaconej wydania wzbogacenia do wysokości tej straty (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości (wielka izba) z dnia 9 lipca 2020 r., C-575/18 P (Republika Czeska/Komisja) [...] [odniesienie do literatury prawniczej]; opinia rzecznika generalnego Trybunału Sprawiedliwości [G. Hogana] z dnia 15 lipca 2021 r., C-33/20, C-155/20, C-187/20, pkt 134 [...] [odniesienie do literatury prawniczej]. Państwa członkowskie muszą przestrzegać zakazu bezpodstawnego wzbogacenia przy określaniu skutków korzystania z prawa odstąpienia od umowy (zob. opinia rzecznika generalnego Trybunału Sprawiedliwości [G. Hogana], tamże, pkt 135).

Również motywy dyrektywy 2011/83/UE nie powinny bezwzględnie stać na przeszkodzie wykładni art. 14 ust. 5 dyrektywy 2011/83/UE w ten sposób, że również ten przepis uwzględnia zakaz bezpodstawnego wzbogacenia i tym samym nie wyłącza ewentualnych roszczeń kompensacyjnych przedsiębiorcy z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Motyw 47 dyrektywy 2011/83/UE stanowi, że w przypadku gdy konsument używał towarów w stopniu większym, niż jest to konieczne do stwierdzenia charakteru, cech i funkcjonowania towarów, nie powinien on tracić prawa do odstąpienia od umowy, ale powinien odpowiadać za każde zmniejszenie wartości towarów (implementowano do prawa krajowego przez § 357 ust. 7 BGB). Motyw ten przewiduje na końcu, że obowiązki konsumenta w przypadku odstąpienia od umowy nie powinny zniechęcać go do korzystania z przysługującego mu prawa do odstąpienia od umowy. W motywie tym mogłaby znajdować wyraz koncepcja przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, w myśl której korzyść majątkowa otrzymana przez konsumenta bezpodstawnie nie powinna pozostać przy nim, lecz powinna zostać zwrócona przedsiębiorcy, którego kosztem korzyść ta została uzyskana. Jeśli rozumie się restytucyjne i likwidacyjne funkcje przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu jako ogólne zasady sprawiedliwości materialnej i przestrzega się unijnego zakazu bezpodstawnego wzbogacenia, to obowiązki nałożone na konsumenta przez przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu nie mogłyby być tymi, które mogą zniechęcać go do korzystania z przysługującego mu prawa do odstąpienia od umowy. Ponadto motyw 50 dyrektywy 2011/83/UE przewiduje, że z jednej strony konsument powinien móc korzystać z przysługującego mu prawa do odstąpienia od umowy, nawet w przypadku gdy przed zakończeniem okresu na odstąpienie od

umowy zwrócił się o świadczenie usługi, a z drugiej strony, jeżeli konsument korzysta z prawa do odstąpienia od umowy, należy zapewnić przedsiębiorcy odpowiednią zapłatę za wykonaną usługę (implementowano do prawa krajowego przez § 357 ust. 8 BGB). Również ten motyw mógłby stanowić wyraz tego, że powinien być brany pod uwagę unijny zakaz bezpodstawnego wzbogacenia. Można zatem poddać w wątpliwość, że w przypadku nieudzielenia przez przedsiębiorcę konsumentowi należytej informacji o prawie odstąpienia od umowy i ewentualnym obowiązku zapłaty rekompensaty ustawodawca europejski zamierzał za pomocą wyłączenia odpowiedzialności konsumenta „z tytułu wykonania prawa do odstąpienia od umowy” wprowadzić tak dotkliwą sankcję, że nawet unijny zakaz bezpodstawnego wzbogacenia powinien ustąpić jej miejsca.

III.

W przypadku dokonywania wykładni art. 14 ust. 5 dyrektywy 2011/83/UE w ten sposób, że przepis ten miałby pozostawiać miejsce na stosowanie unijnego zakazu bezpodstawnego wzbogacenia, zdaniem sądu odsyłającego, przepis § 361 ust. 1 BGB w związku z zawartym w nim sformułowaniem „prawa wobec konsumenta z tytułu odstąpienia od umowy” można by interpretować w ten sposób, że nie wyłącza on całkowicie roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Posiłkowe żądanie strony powodowej oparte na prawie do rekompensaty z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia mogłoby być w tym przypadku skuteczne.

F.

Rozstrzygnięcie o sposobie interpretacji przepisu art. 14 ust. 5 dyrektywy 2011/83/UE w kontekście określonym powyżej w pkt od A do E należy ostatecznie do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Ponieważ na pytanie prejudycjalne wskazane w sentencji postanowienia w pkt I nie udzielono jak dotąd odpowiedzi w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w interesie jednolitej wykładni prawa Unii jest przedłożenie tego pytania z urzędu Trybunałowi Sprawiedliwości zgodnie z art. 267 akapit pierwszy lit. a) i akapit drugi TFUE do rozstrzygnięcia w trybie prejudycjalnym.

Essen, 27 grudzień 2021 r.

[...]